

T2. Republika rzymska – notatka

1. Republika (res publica = rzecz publiczna) – forma ustroju państwowego, w którym najwyższe władze wybierane są na określony czas przez ogół obywateli.

2. Przemiany ustrojowe w republice rzymskiej

a) początkowo urzędy pełnili jedynie patrycjusze; plebejusze bez względu na posiadany majątek nie mieli praw politycznych

b) wzrost niezadowolenia plebejuszy :

- chcieli pełnić urzędy,
- niesprawiedliwy podział ziem zdobytych – większość nowych działek otrzymywali patrycjusze,
- udział w wyprawach wojennych powodował ubożenie plebejuszy, którzy nie mogli dobrze zajmować się swoją ziemią,
- uzależnienie uboższych plebejuszy od patrycjuszy, którzy w zamian za opiekę zobowiązani byli do różnych świadczeń,
- prawo zwyczajowe nie było spisane; sądy sprawowali patrycjusze, którzy interpretowali przepisy dowolnie wydając wyroki zgodnie z interesem patrycjuszy

c) na początku V w. p.n.e. plebejusze zagrozili opuszczeniem miasta i założeniem własnego

d) zdobycze plebejuszy:

- utworzono zgromadzenie plebejskie i urząd trybuna ludowego, który reprezentował interesy plebejuszy,
- spisano prawo rzymskie – Prawo XII Tablic, co ukróciło samowolę sędziów,
- w III w. p.n.e. plebejusze mogli pełnić wszystkie urzędy, w tym urząd konsula.

3. Charakterystyka ustroju republiki rzymskiej

Organ władzy	Opis
Zgromadzenie Ludowe	<p>W Rzymie republikańskim istniało kilka zgromadzeń.</p> <p>W zgromadzeniu centurialnym brali udział wszyscy obywatele służący w armii i posiadający ziemię.</p> <ul style="list-style-type: none">• wybierało najważniejszych urzędników: konsulów, pretorów, cenzorów,• podejmowało decyzję o wojnie i pokoju <p>W zgromadzeniu tribusowym brali udział wszyscy obywatele rzymscy bez względu na posiadany majątek.</p> <ul style="list-style-type: none">• uchwalało prawa,• wybierało niższych urzędników : edylów i kwestorów <p>W zgromadzeniu plebejskim brali udział tylko plebejusze</p> <ul style="list-style-type: none">• wybierało trybunów ludowych
Senat	<ul style="list-style-type: none">• najważniejszy organ władzy w okresie republiki rzymskiej, choć oficjalnie pełnił funkcje doradcze,• w jego skład wchodziło 300 senatorów; pełnili swe funkcje dożywotnio,• kierował polityką zagraniczną, przyjmował obce poselstwa,• decydował o budżecie, kontrolował finanse państwa,• mianował namiestników w prowincjach

Urzędy:	
<ul style="list-style-type: none"> • były pełnione kolegialnie (przez kilka osób), • byli wybierani przez zgromadzenie, • kadencja trwała 1 rok (wyjątkiem byli cenzorzy wybierani co 5 lat), • za pełnienie urzędu nie otrzymywano wynagrodzenia. 	
Konsulowie	<ul style="list-style-type: none"> • zawsze dwóch; najwyższy urząd w republice rzymskiej, • dowodzili armią podczas wojny, • podczas pokoju zwoływali zgromadzenie i mu przewodzili; zarządzali państwem, • po zakończeniu kadencji mogli zostać namiestnikami prowincji.
Pretorzy	<ul style="list-style-type: none"> • sprawowali sądy, • pilnowali prawa i porządku w mieście, • po zakończeniu kadencji mogli zostać namiestnikami prowincji.
Cenzorzy	<ul style="list-style-type: none"> • tworzyli spis majątkowy (cenzus) obywateli rzymskich i przydzielali obywateli do konkretnej klasy majątkowej, • sporządzali listę senatorów – decydowali kto będzie zasiadał w senacie.
Edylowie	<ul style="list-style-type: none"> • dbali o zaopatrzenie miasta w żywność i wodę, • organizowali igrzyska na własny koszt, • dbali o utrzymanie porządku w mieście.
Kwestorzy	<ul style="list-style-type: none"> • urzędnicy finansowi, pomagali konsulom.
Trybuni ludowi	<ul style="list-style-type: none"> • wybierani przez zgromadzenie plebejskie reprezentowali interesy plebejuszy, • posiadali prawo weta (sprzeciwu) wobec uchwał zgromadzenia lub senatu jeżeli godziły one w interes plebejuszy, • mogli zgłaszać projekty uchwał
Dyktator	<ul style="list-style-type: none"> • urząd nadzwyczajny powoływany jedynie w momencie bezpośredniego zagrożenia Rzymu, na okres 6 miesięcy, • jedyny urząd pełniony przez 1 osobę, która miała nieograniczoną władzę; jej jedynym zadaniem było uratowanie miasta.